



מבזקי הארות פסיקה 55 | אפריל 2016, 3

עושים סדר: בעקבות דנ"א 3959/15 אבו אלקיעאן נ' מדינת ישראל - מנהל מקרקעי ישראל

מבזק הארת פסיקה זה, עוסק בפסק דינו של בית המשפט העליון, בבקשה לדיון נוסף בערעור על החלטתו של בית המשפט המחוזי בבאר-שבע, אשר קיבל תביעת סילוק יד ופינוי של תושבי היישוב אום אל חיראן בנגב.

בשנת 1956 התיישבו בני השבט אבו אלקיעאן, בהוראת המושל הצבאי בנגב, באזור נחל יתיר שבנגב, והקימו בו שני יישובים – אום אל חיראן ועתיר. למרות ההוראה השלטונית יישובים אלה מעולם לא הוכרו על ידי מדינת ישראל, ולכן הבתים והתשתיות שהקימו התושבים במקום נבנו ללא היתר בנייה. בשנת 1978 הוסדרו קרקעות היישובים ונרשמו כאדמות מדינה. בתחילת שנות ה-2000 החליטה ממשלת ישראל על הקמת יישוב חדש במקום בשם חירן, שהקמתו עוגנה בתכניות המתאר המחוזיות. על מנת להוציא את החלטתה לפועל, פעלה המדינה לפנות את המערערים מהיישובים שהקימו.

במסגרת הערעור לבית המשפט העליון, טענו המערערים, בני קהילת אום אל חיראן, על תביעות הפינוי נגדם מטעם המדינה, שאושרו על ידי בתי המשפט השלום והמחוזי בבאר-שבע.

אף שקבע כי היא "אינה מגלה במישור המשפטי סוגיה כללית החורגת מעניינם הקונקרטי של הצדדים", קיבל בית המשפט העליון בדעת רוב מפי המשנה לנשיאה אליקים רובינשטיין את הבקשה לרשות ערעור, כיוון שהסוגיה העומדת ברקע הבקשה "מעלה חשיבות ורגישות ציבורית". חרף זאת, בית המשפט דחה את הערעור משני טעמים: הראשון, כיוון שטענות המערערים נגד פינוים מהשטח הן למעשה "תקיפה עקיפה" של החלטות מינהליות בדבר תכנונו המיועד של השטח, ועל כן מקומן במסגרת הליכים משפטיים אחרים; השני, לגופו של עניין, כיוון שהמדינה פעלה במסגרת סמכותה, וגם אם אגב כך פגעה בזכויות השוויון והקניין של המערערים, פעולותיה עומדות במבחני פסקת ההגבלה ולפיכך חוקתיות.

השופטת דפנה ברק-ארז, בדעת מיעוט, קבעה כי עניינם של המערערים צריך להיבחן במסגרת של "דואליות נורמטיבית", שכן עניינם מערב שיקולים מתחום המשפט הפרטי (דיני הרשות במקרקעין) ומתחום המשפט הציבורי (חובות הרשות המינהלית). עוד קבעה, שהעניין מתקיים ב"דואליות פרוצדורלית", במסגרת הליכי התכנון מחד גיסא והליכי הפינוי מאידך גיסא. לדידה, החלטת הרשות להורות על פינוים של המערערים נסמכה על



מסכת עובדתית שגויה – ההנחה כי הם בגדר פולשים לשטח, ולא בני רשות להחזיק בו. משכך, לאחר שהועמדה הרשות על טעותה – מן הראוי שתשוב ותבחן את החלטתה. עם זאת, הבחינה המחודשת אותה הציעה השופטת ברק-ארז נגעה רק לרכיב הפיזי שהוצע למערערים בגין הפינוי, ולא לגבי הפינוי עצמו, כיוון שהליכי התכנון התקדמו מעבר לשלב שבו יכולים המערערים לטעון כנגדו.

נגד פסק דין בערעור זה הוגשה בקשה לדיון נוסף. במגרת הדיון הנוסף טענו המערערים כי פסק הדין בערעור קבע למעשה הלכה חדשה, לפיה בעלות המדינה במקרקעין מעניקה לה שיקול דעת רחב בהחלטה על פינוי היושבים בהם, גם אם הם במעמד של בני רשות, ללא קשר לשאלת משך הישיבה שלהם במקום וללא חובה לשיקול שיקולים מינהליים וחוקתיים. הלכה זו, כך נטען, מנוגדת להלכה שנקבעה על ידי בית המשפט בעבר, לפיה נדחתה תביעת פינוי בנסיבות דומות.

בפסק דין בבקשה לדיון נוסף מפי הנשיאה מרים נאור, קבע בית המשפט כי פסק הדין לא קבע כל הלכה חדשה, שכן אינו עוסק בסוגיה של סמכות המדינה לחזור בה מהיתר שניתן לשימוש במקרקעין ללא תמורה, ועיקרו עוסק בשאלת התקיפה העקיפה של הליכי התכנון. במישור זה, כך נקבע, הוא אינו סוטה מההלכה המקובלת. עוד נקבע כי פסק הדין בערעור אכן הכיר בקיומה של "דואליות נורמטיבית", בניגוד לטענת המערערים כי פסק הדין הוציא את השיקולים המנהליים מתחום הדיון, וממילא טיעוניהם החוקתיים נדונו ונדחו לגופם. בית המשפט סיכם וקבע, כי המקרה שבפניו אינו נכלל בגדר המקרים ה"חריגים שבחריגים, נדירים שבנדירים, שבהם יקום דיון נוסף", ודחה את הבקשה לדיון נוסף.

עו"ד טל שטיינר מאירה את פסק הדין.

למעבר לפסקי הדין, בלחיצה עליהם:

רע"א 3094/11 אבו אלקיעאן נ' מדינת ישראל (ניתן ביום 5.5.2015).

דנ"א 3959/15 אבו אלקיעאן נ' מדינת ישראל - מנהל מקרקעי ישראל (ניתן ביום 17.1.2016).